

KVINDEN

fra

TYRKIET

EN CASE

af BODIL SELMER

En sommer i midten af firserne besøgte jeg et kommunalt indvandrerprojekt i Danmark. Det var min plan at interviewe nogle af de midaldrende tyrkiske kvinder, som deltog i undervisningen.

Jeg ankom i middagspausen. Det var en varm sommerdag midt i den islamiske fastemåned ramadan. De tilstedeværende kvinder sad eller lå og småsov rundt om i lokalet. Stemningen var døs, kvinderne var tydeligvis påvirket af varmen og af fastemånedens særlige livsstil, og havde netop overstået en af dagens tidebønner. Ind i lokalet kommer en kvinde iklædt traditionelle vide bukser, en kjole, strikket vest og med tørklædet nonchalant bundet om hovedet. Hun skiller sig ud. Hun er mere spraglet påklædt, men også påfaldende mere livfuld og årvågen end de øvrige. Hun stiller direkte mod mig og præsenterer sig med ordene: "Jeg er kurder". Der var ikke før sket, at folk i det tyrkiske indvandremiljø uden varsel og helt uopfordret havde meddelt mig deres etniske tilhørsforhold. I øjeblikket kunne jeg ikke finde på andet at sige end "Nååh?". Vores samtale blev afbrudt og jeg fik ikke uddybet udsagnet.

Lang tid senere fik jeg ad andre veje igen kontakt med denne kvinde. Vi kunne begge huske vores tidligere møde, men kvinden afviste nu pure, at hun var kurder "Jeg er alevi", sagde hun

Alevi er del af shia islam. Alevier har egen distinkt tro og rituel praksis. Man bruger ikke moskeen, har en egen faste i den islamiske måned muharram, mens det ikke anses for en religiøs pligt at faste under ramadan og de fem daglige tidebønner anerkendes ikke. Det vigtigste ritual er cem, der udføres flere gange om året og som ledes af en dede, en åndelige leder. Disse tilhører hellige lineages, de arver altså deres position, og indgår i en særlig indre organisation, der forbinder alevier med hinanden og med et religiøst hierarki. I aleviers forholden sig til 'Viden og Sandhed', til islams fem søjler og i den indre organisation, er der mange ligheds træk til sufi-ordner. Alevi er da også knyttet til Bektashi ordenen i en kompliceret relation. Alevier siger om sunnier. "De har cami (moskeen) vi har tarikat (Vejen)". Alligevel udgør alevi befolkningen et samfund og ikke en religiøs orden, for som man siger

"Alevi er noget man er, ikke noget man tror på".

For den 'indviede', der kan tyde tegnene, adskiller Alevi sig ved navngivning, tøjbrug og f.eks. ved mændenes moustache, der dækker munden og hvis længde og omfang, siges at symbolisere de religiøse dogmers hemmelighed. Forholdet til Profetens svigersøn Ali og hans slægt, især sønnen Hussain, der led martyrdøden er inderligt og centralt, som i shia-islam generelt. Der findes et omfattende korpus af fortællinger af mytisk art om Ali og hans sønners heltege-
ninger, fortællinger, der vækker stærke følelser og for eksempel handler om døden for en sag, frihed og solidaritet.

Alevi er en religiøs minoritet i Tyrkiet og har været udsat for hyppige forfølgelser. De har ofte underkommunikeret religiøst tilhørsforhold. De fremstilles ofte, og giver ofte et billede af sig selv, som kulturelt åbne og som socialister. Kurderne har ligeledes været forfulgte og uden politiske og kulturelle rettigheder. Fra hvert sit sted er kurder og alevier placeret perifert i forhold til den tyrkiske nationalstat. I Tyrkiet regner man med at omkring 25% af den samlede befolkning er alevi, af disse er ca 20 % kurder. Ud af den kurdiske befolkning i Tyrkiet er ca. 25 % alevi. Talsmænd og ledere for kurder og alevier har i nogle perioder fremhævet de to gruppers fælles interesser og overlappende identitet vis-a-vis den tyrkiske stat, på andre tidspunkter er alliancen blevet problematiseret og forskellene er blevet prioriteret.

Kun omkring en tiendedel af den tyrkiske befolkning i Århus var alevier, mens hanafi-sunnier udgjorde det store flertal. De alevier,

der bor i Århus kommer alle fra den samme region i Tyrkiet, og størstedelen af dem er efterkommere af forflyttede kurder. Sunnier er derimod etniske tyrkere og fra et andet sted i landet. Dette næsten fuldstændige sammenfald af religiøs, regional og etnisk tilhørsforhold er ganske specielt for de folk, der har bosat sig netop i Århus.

Selvom jeg flere gange var i kontakt med kvinden, fik jeg ikke lejlighed til at tale med hende i enerum, og jeg fik derfor ikke spurgt mere konfronterende til hendes tidligere klare udmelding om etnisk tilhørsforhold. Jeg spekulerede en del over episoden. Hvorfor var hun kurder den ene eftermiddag?

Kan Fredrik Barth teoretiske tilgang bidrage til en forståelse? Hans idé er, at frem for at se på mange adskilte internt integrerede lokale kulturer, hver med deres konsistente kulturelle konstruktion af verden, bør vi forstå, at der ikke findes en helhed og en kilde til denne konstruktion. Vi kan ikke forudsætte et alt omfavnende kulturelt mønster. Folk deltager i mere eller mindre modstridende kundskabstraditioner, mere eller mindre velafgrænsede og konsistente, delvis overlappende strømme af viden. Det er det der sker, når alevier har et særligt religiøst univers med egne hellige lineages, hemmelige ritualer og lignende, og samtidig tager del i en moderne politisk diskurs. I den enkelte person mødes flere og forskellige videnstraditioner med individuelle erfaringer i en unik kombination. Herudfra fortolker folk deres verden. Folk deler deres erfaringer med andre, og er ikke uvidende om andre traditioner og agerer i

forhold til dem. Der foregår en dialog, hvor forståelsen af eget og andres liv udvides.

Jeg er overbevist om, at jeg hørte rigtigt, da jeg første gang mødte kvinden og at jeg tog rigtige noter. Hvis jeg gjorde det, hvad er så forklaringen på, at hun ved vores møde præsenterede sig som kurder? Der kan være mange. Som kurdisk gift, var det måske kun indenfor gruppen af kurder, det var betydningsfuldt, at hun kom fra en etnisk tyrkisk familie. Overfor alle andre ville hun karakterisere sig selv, og blive karakteriseret som kurder. En anden mulighed er, at hun gik ud fra, at jeg ikke kendte til alevi, og antog, at termen kurder ville formidle det samme indhold til mig - at hun var anderledes end de andre. Måske var det et politisk budskab om tilhørsforhold til venstrefløjen - i Danmark og i Tyrkiet. En anden mulighed er, hun ikke ville provokere de andre kvinder ved, under ramadan og i en religiøs ladet stemning, at bringe religiøse forskelle frem i lyset ved at nævne, at hun var alevi.

Den eftermiddag på det danske kommunale aktivitetscenter betegnede kvinden det overlappende ved alevi, venstrefløj og kurdisk identitet. I andre sammenhænge vil disse traditioners vidt forskellige rødder, kilder og autoriteter måske blive fremhævet. ■

BODIL SELMER ER LEKTOR VED AFDELING FOR ETNOGRAFI OG SOCIALANTROPOLOGI, AARHUS UNIVERSIET. HUN HAR BLANDT ANDET LAVET FELTARBEJDE BLANDT MIGRANTER FRA TYRKIET I DANMARK.